

LEGISLAȚIA ETICĂ ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ ROMÂNEASCĂ

ETHICAL LEGISLATION IN ROMANIAN PUBLIC ADMINISTRATION

Oana MATEI

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, Facultatea de Științe Umaniste, Politice și Administrative, Catedra de Științe Politice și Administrative

Tel: 0040-257-282324

E-mail: [oanamatei@yahoo.com](mailto: oanamatei@yahoo.com)

ABSTRACT

This paper tries to analyze the ways in which ethics is enforced in the Romanian public administration, how ethical principles are embodied in the Romanian legislation regarding administrative authorities, how ample is this legislation, which are the major problems facing ethics in Romanian public domain and how public opinion perceive, from an ethical point of view, public officials' activity.

Key words: ethical legislation, Romanian public administration, ethical codes, whistleblowers.

INTRODUCERE

Despre etică în administrația publică românească nu s-a vorbit niciodată la modul serios. În perioada ce a urmat Revoluției din 1989 etica a fost abordată doar din punct de vedere al formelor corupției ce se manifestă în sectorul public. Din păcate, chiar și această abordare a fost limitată la domeniul discursului politic. Într-adevăr, nu poate fi negată existența unor prevederi legale, care prin conduita pe care o prescriu, pot fi considerate adevărate norme etice¹. Abia începând cu anul 2000 legislația românească s-a îmbogățit cu prevederi menite să reglementeze combaterea actelor de corupție din administrația publică și să stimuleze comportamentele etice.² Însă, tocmai aceasta este

---

¹ **Legea nr. 115 din 6 octombrie 1996**, pentru declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, a unor persoane cu funcții de conducere și de control și a funcționarilor publici, **Legea nr. 188 din 9 decembrie 1999**, privind statutul funcționarilor publici, dar și **Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001**, a administrației publice locale.

² Amintim printre acestea: **Legea nr. 78 din 8 mai 2000**, pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție; **Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001**, privind liberul acces la informațiile de interes public; **Ordonanța de Urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002**, privind Direcția Națională Anticorupție; **Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003**, privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, modificată și completată de OUG nr. 40/2003; **Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003**, privind transparența decizională în administrația publică; **Legea nr. 571 din 14 decembrie 2004**, privind protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice și din alte unități care semnalează încălcări ale legii; **Legea nr. 7 din 8 februarie 2004**, privind Codul de conduită al funcționarilor publici; **Legea nr. 144 din 21 mai 2007**, privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate.

marea deficiență cu care se confruntă majoritatea administrațiilor contemporane: lipsa reglementarilor în domeniul eticii, o încadrare teoretică în măsură să evidențieze scopurile, definițiile și un câmp comun de referințe pentru cercetarea și practica eticii administrative. Simpla emitere a actelor normative reprezintă un bun început, însă nu este și suficient pentru a asigura o administrație publică etică. În prezent, în cazul României, nu există nici un text oficial care să asigure clarificarea conceptului de "etică" și când se aplică ea în domeniul administrației publice.

A vorbi despre corupție ca fenomen într-o creștere îngrijorătoare, fenomen ce nu se manifestă doar în câmpul instituțiilor publice, dar a nu vorbi de anumite principii morale fără de care administrația publică își pierde rațiunea de a fi, iată un real semnal de alarmă. Cu toate acestea, după cum s-a menționat și anterior, legislația în domeniu s-a îmbogățit în ultima decadă, putându-se chiar afirma ca România este un stat a cărui legislație anticorupție este racordată la standarde europene. Însă, din nou, deși cadrul legislativ este unul competent, simpla reglementare nu este în măsură să asigure faptul că administrația românească este una etică. Sporirea regulilor formale nu garantează rezultate etice. După cum spunea și primarul Amsterdamului, Job Cohen, în cuvântarea de bun venit adresată participanților la conferința internațională *First Global Dialogue on Ethics in Public Administration*, desfășurată în luna mai a anului trecut la Amsterdam, soluția nu constă în a crește numărul de reguli deja existente, ci în încurajarea administratorilor publici de a lua decizii morale de unii singuri.³ Iar acest deziderat se poate realiza numai printr-un proces coerent de educație a administratorilor, prin implicarea directă a acestora în discuții, dezbateri, în rezolvarea dilemelor etice și prin antrenarea lor în procesul decizional.

Trebuie remarcată totuși schimbarea majoră referitoare la relația administrație publică-cetățean, survenită după 1990. Această schimbare nu se datorează numai autorității administrative (deși nu trebuie negat nici aportul administrației), ci și cetățeanului, care a învățat din mers care îi sunt drepturile și îndatoririle într-o societate democratică.

Acestă lucrare intenționează să analizeze cum este promovată etica în administrația publică românească, în ce măsură principii etice se regăsesc în legislația referitoare la autoritățile administrative, cât este de bogată această legislație, care sunt problemele majore cu care se confruntă etica în domeniul public românesc, și nu în ultimul rând, cum este percepută de către cetățeni, din punct de vedere etic, activitatea funcționarilor publici.

---

³ *Implementing more rules and regulations is not the answer, on the contrary I would say. Empowering civil servants and politicians to make moral just decisions in their daily work is the way to go. Therefore one of the main focus points of the integrity program of the City of Amsterdam is training and advising civil servants and politicians specifically on decision-making and the moral dilemma's that come with it. Of course we're not naïve and also looking to prevent and when needed stop and punish fraud and corruption. But that's not the main issue here. The main issue is empowering civil servants and politicians to avoid making unnecessary mistakes or errors in judgment.* Toespraak burgemeester Cohen op de integriteitsconferentie op donderdag 28 mei 2009, om 18.30h in het Blauwe Theehuis. Zoals uitgesproken.

1. COD ETIC

Diversitatea materiilor și schimbările frecvente care intervin în legislația de natură administrativă fac dificilă codificarea dreptului administrativ. Însă, perfecționarea reglementărilor juridice în domeniul administrației publice și dezvoltarea contenciosului administrativ ar crea premisele pentru codificarea dreptului administrativ în țara noastră. Lipsa unei codificări a dreptului administrativ este o dovadă suficientă a instabilității autorităților administrative românești în decursul timpului. Cu toate acestea, trebuie remarcate eforturilor pe care aceste autorități le-au făcut în ultimii 20 de ani de a recupera golurile existente în legislația administrativă românească și de a aduce această legislație în pas cu cerințele europene actuale.

Una din foarte importantele calități ale codurilor etice este aceea de a deține un rol major în formarea și evoluția gândirii etice în administrația publică. Elaborarea unui asemenea cod în administrația publică românească ar reprezenta un pas firesc (dată fiind legislația deja existentă) și, de asemenea, foarte important în educarea și formarea funcționarilor români la standardele impuse de administrațiile occidentale. Codul are valoarea unui simbol care face legătura între aderentul la cod (funcționarul public) și deziderate precum: satisfacerea interesului public, profesionalism, înalte standarde morale.

Codurile etice s-au dezvoltat în context profesional pentru a specifica și clarifica o conduită acceptabilă din partea funcționarilor publici. Scopurile unei atari conduite privesc: susținerea funcționarilor publici în confruntarea cu situații dilematice, orientarea administratorilor către atitudini favorabile protejării interesului public, sprijinirea grupurilor pentru a atinge grade ridicate de coeziune internă, atingerea unui nivel înalt de conduită profesională cât și dobândirea performanței în munca depusă, câștigarea unui grad înalt de credibilitate în ochii opiniei publice. Toate aceste scopuri urmărite de conduita prescrisă de un cod etic sunt scopuri pe care și administrația publică românească își dorește să le atingă.

Codurile etice devin din ce în ce mai mult realități ale vieții cotidiene pentru angajații din sectorul public occidental. Reala valoare a codurilor etice nu constă în faptul că normează acțiunile administratorilor publici, ci în faptul că reprezintă încununarea idealurilor serviciului public. Codurile etice servesc, în primul rând, consacării valorilor democrației și creșterii încrederii publice în autoritatea administrativă.

2. LEGISLAȚIE ETICĂ

Legislația românească în materie de combatere a comportamentelor corupte și de încurajare a atitudinilor etice a debutat cu **Legea nr. 115 din 16 octombrie 1996, pentru declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, a unor persoane cu funcții de conducere și de control și a**

funcționarilor publici. Legea nu își propunea doar să verifice veniturile demnitarilor, magistraților și ale funcționarilor publici, ci și să monitorizeze modalitățile în care au fost achiziționate bunurile, valorile, cuantumul depozitelor bancare, precum și dacă aceste din urmă categorii ar fi putut fi acoperite din totalul veniturilor legale realizate de cei în cauză. De asemenea, dacă persoana în cauză este căsătorită, prevederile declarației se extind și asupra soțului/soției. Legea face referire și la instanța îndreptățită să efectueze controlul declarațiilor de avere. Inițial era vorba despre o comisie de control care, ulterior, a fost înlocuită cu Agenția Națională de Integritate (Legea nr. 115/1996). Agenția Națională de Integritate a fost înființată printr-un alt act normativ care poate fi inclus în tipul de legislație menționat mai sus, respectiv **Legea nr. 144 din 21 mai 2007, privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate.** Agenția Națională de Integritate avea ca principale atribuții verificarea privind averea dobândită în perioada exercitării mandatelor sau a îndeplinirii funcțiilor ori demnităților publice (Legea nr. 144/2007), dar și de implementare a prevederilor legale privind declarațiile de avere și de interese (Legea nr. 144/2007). Agenția își îndeplinea atribuțiile de verificare din oficiu sau la sesizarea oricărei persoane fizice sau juridice interesate. În cazul în care între averea dobândită pe parcursul exercitării funcției și veniturile realizate în aceeași perioadă există o diferență care nu poate fi justificată sesizează instanța competentă pentru stabilirea părții de avere sau a bunului determinat dobândite cu caracter nejustificat, a căror confiscare o solicită. Activitatea Agenției Naționale de Integritate era monitorizată de Consiliul Național de Integritate, instituit prin același act normativ, organism aflat sub control parlamentar exercitat de Senat (Legea nr. 144/2007). Această lege a fost modificată anul acesta, prin **Legea 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice.** În conformitate cu această lege, Agenția evidențiază, afișează și monitorizează declarațiile de avere, întocmind rapoarte de evaluare, transmise organelor fiscale, organelor de urmărire penală, comisiei de cercetare a averilor prevăzute în Legea nr. 115/1996. Diferențele semnificative în declarațiile de avere sunt considerate acele diferențe care depășesc suma de 10000 de Euro.

Legea nr. 78 din 8 mai 2000, pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a reprezentat prima măsură reală, luată în România, de combatere a comportamentelor corupte. Textul legii se aplică tuturor persoanelor care exercită o funcție publică, indiferent de modul în care au fost investite, în cadrul autorităților publice sau instituțiilor publice, celor care au atribuții de control sau acordă asistență specializată, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influența, cât și persoanelor care dețin o funcție de conducere într-un partid sau într-o formațiune politică, într-un sindicat, într-o organizație patronală ori într-o asociație fără scop lucrativ sau fundație. Sunt considerate infracțiuni de corupție: infracțiunile de luare de mită (art.

254 Cod Penal), de dare de mită (art. 255 Cod Penal), de primire de foloase necuvenite (art. 256 Cod Penal), și de trafic de influență (art. 257 Cod Penal). Sunt considerate infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție (Legea nr. 78/2000):

- Stabilirea, cu intenție a unei valori diminuate, față de valoarea reală, a bunurilor aparținând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administrației publice este acționar;
- Acordarea de subvenții cu încălcarea legii, neurmărirea, conform legii, a destinațiilor subvențiilor;
- Utilizarea subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, precum și utilizarea în alte scopuri a creditelor garantate din fonduri publice sau acre urmează să fie rambursate din fonduri publice;
- Fapta persoanei care, în virtutea funcției, a atribuției ori a însărcinării primite, are sarcina de a supraveghea, de a controla sau de a lichida un agent economic privat, de a îndeplini pentru acesta vreo însărcinare, de a intermedia sau de a înlesni efectuarea unor operațiuni comerciale sau financiare de către agentul economic privat ori de a participa cu capital la un asemenea agent economic, dacă fapta este de natură a-i aduce direct sau indirect foloase necuvenite;
- Efectuarea de operațiuni financiare, ca acte de comerț, incompatibile cu funcția, atribuția sau însărcinarea pe care o îndeplinește;
- Folosirea, în orice mod, direct sau indirect, de informații ce nu sunt destinate publicității ori permiterea accesului unor persoane neautorizate la aceste informații;
- Fapta persoanei care îndeplinește o funcție de conducere într-un partid, într-un sindicat sau patronat ori în cadrul unei persoane juridice fără scop patrimonial, de a folosi influența sau autoritatea sa în scopul obținerii pentru sine ori pentru altul de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite;
- Infracțiunea de șantaj;
- Infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor publice, infracțiunea de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor și infracțiunea de abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi, dacă funcționarul public a obținut pentru sine sau pentru altul un avantaj patrimonial sau nepatrimonial.

Sunt considerate infracțiuni în legătură directă cu infracțiunile de corupție (Legea nr. 78/2000):

- Tănuirea bunurilor provenite din săvârșirea unei infracțiuni prevăzute mai sus, precum și favorizarea persoanelor care au comis asemenea infracțiuni;

- Asocierea în vederea săvârșirii unei infracțiuni prevăzute mai sus;
- Falsul și uzul de fals săvârșite în scopul de a ascunde comiterea uneia dintre infracțiunile prevăzute mai sus sau săvârșite în realizarea scopului urmărit printr-o asemenea infracțiune;
- Abuzul în serviciu contra intereselor publice, abuzul în serviciu contra intereselor persoanelor și abuzul în serviciu prin îngrădirea unor drepturi, săvârșite în realizarea scopului urmărit, printr-o infracțiune prevăzută mai sus.

Sunt considerate infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene (art. 18 Legea nr. 78/2000):

- Folosirea sau prezentarea de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Comunităților Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor;
- Omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit legii pentru obținerea de fonduri din bugetul general al Comunităților Europene sau din bugetele administrate de acestea ori în numele lor, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri;
- Schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor obținute din bugetul general al Comunităților Europene sau din alte fonduri administrate de acestea ori în numele lor;
- Schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației unui folos legal obținut, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Comunităților Europene sau din alte bugetele administrate de acestea ori în numele lor;
- Folosirea sau prezentarea de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Comunităților Europene sau din alte bugetele administrate de acestea ori în numele lor;
- Omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit legii, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Comunităților Europene sau din alte bugetele administrate de acestea ori în numele lor;

Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001, privind liberul acces la informațiile de interes public prevede accesul liber și neîngrădit al persoanei la orice informații de interes public ca un principiu fundamental al relațiilor dintre persoane și autoritățile publice. Prin informație de interes public se înțelege orice informație care privește activitățile sau rezultă din activitățile unei autorități

publice sau instituții publice (Cap. I, art. 2, lit.b Legea nr. 544/2001). Prin informație cu privire la datele personale se înțelege orice informație privind o persoană fizică identificată sau identificabilă (art. 2, lit. c Legea nr. 544/2001). Prin urmare, în conformitate cu Legea nr. 544/2001, orice persoană fizică din România are acces la orice informație legată de declarațiile de avere prevazute prin Legea nr. 115/1996. Legea nr. 544/2001 stipulează că fiecare autoritate sau instituție publică are obligația să comunice din oficiu informații de interes public care privesc (Cap. II, art. 5, al.1, lit. a-I Legea nr. 544/2001):

- Actele normative care reglementează organizarea și funcționarea autorității sau instituției publice în cauză;
- Structura organizatorică, atribuțiile departamentelor, programul de funcționare, programul de audiențe al autorității sau instituției publice;
- Numele și prenumele persoanelor din conducerea autorității sau a instituției publice și ale funcționarului responsabil cu difuzarea informațiilor publice;
- Coordonatele de contact ale autorității sau instituției publice, respectiv: denumirea, sediul, numere de telefon, fax, adresa de e.amil și adresa paginii de Internet;
- Sursele financiare, bugetul și bilanțul contabil;
- Programele și strategiile proprii;
- Lista cuprinzând documentele de interes public;
- Lista cuprinzând categoriile de documente produse și/sau gestoinate, potrivit legii;
- Modalitățile de contestare a deciziei autorității publice.

Autoritățile au obligația să publice și să actualizeze anual un buletin informativ care va cuprinde informațiile prevăzute mai sus, precum și să organizeze periodic, de regulă o dată pe lună, conferințe de presă pentru aducerea la cunoștință a informațiilor de interes public (Cap II, art. 2 Legea 544/2001).

Ordonanța de Urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002, privind Direcția Națională Anticorupție a înființat această instituție, ca structură cu personalitate juridică, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin reorganizarea Parchetului Național Anticorupție. Direcția Națională Anticorupție este autorizată să dețină și să folosească mijloace adecvate pentru obținerea, verificarea, prelucrarea și stocarea informațiilor privitoare la faptele de corupție prevăzute în legea nr. 78/2000, cu modificările ulterioare, în condițiile legii (cap. IV, art. 15 OUG nr.43/2002):

Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003, privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, modificată și completată de OUG nr. 40/2003 împreună cu

Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003 privind transparența decizională în administrația publică au ca scop să sporească gradul de responsabilitate a administrației publice față de cetățean, ca beneficiar al deciziei administrative, să stimuleze participarea activă a cetățenilor în procesul de luare a deciziilor administrative și în procesul de elaborare a actelor normative și să sporească gradul de transparență la nivelul întregii administrații publice. Principiile care stau la baza acestor acte normative sunt următoarele (Legea nr. 52/2003):

- Informarea în prealabil, din oficiu, a persoanelor asupra problemelor de interes public care urmează a fi dezbătute de autoritățile administrației publice centrale și locale în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative;
- Consultarea cetățenilor și a asociațiilor legal constituite, la inițiativa autorităților publice, în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative;
- Participarea activă a cetățenilor la luarea deciziilor administrative și în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative.

Autoritățile administrației publice au obligația de a informa și de a supune dezbaterii publice proiectele de acte normative, de a permite accesul la luarea deciziilor administrative și la minutele (documentele scrise în care se consemnează în rezumat punctele de vedere exprimate de participanți la o ședință, precum și rezultatul dezbaterilor) ședințelor publice.

Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001 a administrației publice locale stipulează ca principii de organizare și funcționare ale autorităților administrației publice locale următoarele principii (Cap. I, art. 2, al.1 Legea nr. 215/2001):

- Principiul descentralizării;
- Principiul autonomiei locale;
- Principiul deconcentrării serviciilor publice;
- Principiul eligibilității autorităților administrației publice locale;
- Principiul legalității;
- Principiul consultării cetățenilor în soluționarea problemelor locale de interes deosebit.

Principiul consultării cetățenilor în soluționarea problemelor locale de interes deosebit este completat la Capitolul VII al aceleiași legi, cu inițiativa cetățenească, în virtutea căreia, cetățenii pot propune consiliilor locale și consiliilor județene pe a căror rază domiciliază, spre dezbateri și adoptare, proiecte de hotărâri. Aspectul democratic și etic al acestor prevederi se referă la faptul că cetățenii trebuie să întrețină o relație permanentă cu autoritățile administrației publice locale, relație care se bazează pe consultare reciprocă, cooperare și respect reciproc. Cetățenii trebuie să fie parte activă în procesul luării deciziilor de interes deosebit, opiniile lor fiind hotărâtoare în acest proces.

De asemenea, principiile organizării și funcționării administrației publice locale, precum și legislația menționată anterior asigură toate criteriile pentru un proces democratic prevazute de Robert Dahl (Dahl 2002). Legea nr. 215/2001, prin principiile de organizare și funcționare ale administrației publice locale împreună cu prevederile care reglementează inițiativa cetățenească garantează criteriul participării efective. De asemenea, Legea nr. 215/2001, prin principiile de organizare și funcționare ale administrației publice locale împreună cu prevederile care reglementează inițiativa cetățenească (Legea nr. 215/2001) asigură criteriul egalității în etapa decisivă. Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public împreună cu Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, modificată și completată de OUG nr. 40/2003 și Legea nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică garantează criteriul înțelegerii luminate. Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public împreună cu Legea nr. 115/1996 pentru declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, a unor persoane cu funcții de conducere și de control și a funcționarilor publici asigură realizarea criteriului controlului agendei. Iar criteriul cuprinderii este garantat de Constituție și de Legea nr. 215/2001, prin principiile de organizare și funcționare ale administrației publice locale împreună cu prevederile care reglementează inițiativa cetățenească. Legile nr. 78/2000, 144/2007, 7/2004, OUG 43/2002, precum și legile 188/2004 și 571/2004 asigură funcționarea procesului democratic prin crearea, organizarea și reglementarea condițiilor de funcționare a instituțiilor și pârgھیilor necesare realizării criteriilor impuse de Dahl.

3.COD AL CONDUITEI

Un bun cod al conduitei impune standarde comportamentale pentru funcționarii publici. El include reglementări stricte referitoare la conflicte de interese, acceptarea de cadouri, abuzul de poziția discreționară și influența pe care o deține funcționarul public. Legea pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, impune la rândul ei standarde comportamentale pentru funcționarii publici, reglementând aceste comportamente care sunt considerate drept infracțiuni (Legea 78/2000). Legea face în principal referire la infracțiunile prevăzute în Codul Penal la art.254-257 (luare de mita, dare de mita, primirea de foloase necuvenite și trafic de influență), dar vine și completează aceste prevederi prin altele noi, referitoare la stabilirea cu intenție a unei valori diminuate față de valoarea reală a bunurilor asupra cărora statul are autoritate, acordarea de credite sau subvenții cu încălcarea legii sau normelor de ereditare, utilizarea creditelor sau a subvențiilor cu încălcarea legii sau normelor de ereditare, utilizarea creditelor sau a subvențiilor cu alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate (art.10). De asemenea, art.11 și art.12 pedepsesc fapte care sunt

săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul, sume de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite: înlesnirea diferitelor operațiuni comerciale sau financiare pe care le efectuează agentul economic, efectuarea de operațiuni financiare incompatibile cu funcția și folosirea, în mod direct sau indirect a informațiilor confidentiale. Legea mai face referire și la infracțiuni în legătură directă cu infracțiunile de corupție: tănuirea bunurilor provenite din săvârșirea unei infracțiuni, falsul și uzul de fals săvârșite în scopul de a ascunde comiterea unei infracțiuni, abuzul în serviciu contra intereselor publice, etc. (art. 17a-i, Legea nr.78/2000), precum și la diferite infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene. (Secțiunea a 4-a, art. 18, al. 1-3).

Legea nr. 7 din 8 februarie 2004 privind Codul de conduită al funcționarilor publici este un act normativ care reglementează normele de conduită profesională a funcționarilor publici, având ca obiective asigurarea creșterii calității serviciului public, o bună administrare în realizarea interesului public, precum și eliminarea birocrăției excesive și a faptelor de corupție din administrația publică. Codul de conduită își propune să reglementeze normele de conduită profesională necesare realizării unor raporturi sociale și profesionale corespunzătoare creării și menținerii la nivel înalt a prestigiului instituției funcției publice și al funcționarilor publici (Cap. I, art. 2, lit. a Legea nr. 7/2004); să informeze publicul cu privire la conduita profesională la care este îndreptățit să se aștepte din partea funcționarilor publici în exercitarea funcțiilor publice (Cap. I, art. 2, lit. b Legea nr. 7/2004); să creeze un climat de încredere și respect reciproc între cetățeni și funcționarii publici, pe de-o parte, și între cetățeni și autoritățile administrației publice, pe de altă parte (Cap. I, art. 2, lit. c Legea nr. 7/2004). Principiile care guvernează conduita profesională a funcționarilor publici sunt următoarele (Cap. I, art. 3, lit. a-i Legea nr. 7/2004):

- Supremația Constituției și a legii, principiu conform căruia funcționarii publici au îndatorirea de a respecta Constituția și legile țării;
- Prioritatea interesului public, principiu conform căruia funcționarii publici au îndatorirea de a considera interesul public mai presus decât interesul personal, în exercitarea funcției publice;
- Asigurarea egalității de tratament a cetățenilor în fața autorităților și instituțiilor publice, principiu conform căruia funcționarii publici au îndatorirea de a aplica același regim juridic în situații identice sau similare;
- Profesionalismul, principiu conform căruia funcționarii publici au obligația de a îndeplini atribuțiile de serviciu cu responsabilitate, competență, eficiență, corectitudine și coștinciozitate;
- Imparțialitatea și independența, principiu conform căruia funcționarii publici sunt obligați să aibă o atitudine obiectivă, neutră față de orice interes politic, economic,

religios sau de altă natură, în exercitarea funcției publice;

- Integritatea morală, principiu conform căruia funcționarilor publici le este interzis să solicite sau să accepte, direct sau indirect, pentru ei sau pentru alții, vreun avantaj ori beneficiu în considerarea funcției publice pe care o dețin, sau să abuzeze în vreun fel de această funcție;
- Libertatea gândirii și a exprimării, principiu conform căruia funcționarii publici pot să-și exprime și să-și fundamenteze opiniile cu respectarea ordinii de drept și a bunelor moravuri;
- Cinstea și corectitudinea, principiu conform căruia în exercitarea funcției publice și în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu funcționarii publici trebuie să fie de bună credință;
- Deschiderea și transparența, principiu conform căruia activitățile desfășurate de funcționarii publici în exercitarea funcției lor sunt publice și pot fi supuse monitorizării cetățenilor.

La articolul 14, legea specifică faptul că funcționarii publici nu trebuie să solicite ori să accepte cadouri, servicii, favoruri, invitații sau orice alt avantaj, care le sunt destinate personal, familiei, părinților, prietenilor ori persoanelor cu care au avut relații de afaceri sau de natură politică. Aceste „atenții” pot infuțența imparțialitatea în exercitarea funcțiilor publice deținute sau pot constitui o recompensă în raport cu aceste funcții.

Aceste prevederi garantează respectarea cu prioritate a Constituției și legilor în vigoare, promovarea interesului public, impun standarde de profesionalism, imparțialitate și integritate morală, responsabilitate, corectitudine și transparență, dar și asigură libertatea gândirii și a exprimării. Rolul Agenției Naționale a Funcționarilor Publici este acela de a coordona, monitoriza și controla aplicarea normelor prevăzute de codul de conduită (Cap. III, art. 20, al. 1-2 Legea nr. 7/2004). Pentru aceasta, Agenția Națională a Funcționarilor Publici urmărește aplicarea și respectarea, în cadrul autorităților și instituțiilor publice a prevederilor codului de conduită, elaborând studii și analize privind respectarea acestor prevederi. În scopul aplicării eficiente a dispozițiilor codului de conduită, conducătorii autorităților și instituțiilor publice vor desemna un funcționar public pentru consiliere etică și monitorizarea respectării normelor de conduită. Acest din urmă funcționar va acorda consultanță și asistență funcționarilor publici cu privire la respectarea normelor de conduită, va monitoriza aplicarea prevederilor codului de conduită și va întocmi rapoarte trimestriale privind respectarea normelor de conduită presupuse de cod (Cap. III, art. 21, al.1-5 legea nr. 7/2004).

4. DECLARAȚIA FINANCIARĂ

Legislația S.U.A. făcea referire și la o declarație financiară care, în viziunea americană, reprezintă piatra de temelie a oricărei legislații care intenționează să prevină abuzurile oficialilor în vederea obținerii de profituri personale. Declarația financiară este considerată în măsură a preveni potențialele conflicte de interese ivite în cadrul organizației publice și a descuraja funcționarii publici în ceea ce privește abuzurile de puterea conferită de funcția lor.

Legea nr.78/2000 extinde prevederile Legii nr. 115/1996 impunând obligativitatea declarării averii și pentru funcționarii publici, indiferent de modul în care au fost investiți în cadrul autorităților publice sau instituțiilor publice. Declarația se referă la valorile pe care le dețin funcționarii și permite exercitarea controlului asupra averii și valorilor funcționarilor. Pentru a fi cu adevărat eficientă, declarația nu se rezumă la a conține doar valoarea salariului și a altor venituri realizate de un funcționar, ea conține clar specificate categoriile de bunuri și valori mobiliare, rezervele financiare cât și proprietățile deținute de acel funcționar. Articolul 4 al Legii nr.78/2000 stipulează că funcționarii au obligația de a declara în termen de 30 de zile de la primire orice donație directă ori indirectă sau daruri primite în legătură cu exercitarea funcțiilor sau atribuțiilor lor, cu excepția celor care au o valoare simbolică. Mai mult decât atât, obligativitatea de declarare a averilor se extinde și asupra soților, respectiv soțiilor.

5. SISTEM DE IMPUNERE

Sistemul de impunere se referă la un organism special, investit cu prerogative de impunere și control a reglementărilor etice. De cele mai multe ori, acest organism special îmbracă forma unei comisii etice, abilitată să impună standarde etice și să controleze activitatea funcționarilor publici, fiind în măsură să încurajeze administratorii să acționeze conform principiilor etice promovate de legislația etică și descurajându-i pe aceia care ar fi tentați să încalce legea. Pentru a fi eficientă, comisia va fi alcătuită din membrii neimplicați în mod direct în activitatea autorității publice pe care o controlează și lipsiți de interese politice.

De menționat este importanța aspectului surprins și anterior: idealul este o comisie de disciplină ai cărei membrii să nu fie implicați în mod direct în activitatea autorității sau instituției publice controlate. Comisia are nevoie de un buget propriu, capabil să-i acopere cheltuielile necesare desfășurării activității.

Rolul comisiei este de a interpreta și impune prevederile legale, deoarece este realmente imposibil de elaborat o legislație în măsură să acopere toate situațiile dilematice cu care se confruntă autoritățile publice. Comisia va avea datoria de a adapta prevederile existente la situații nou create, de a oferi consultanță în domeniul eticii administrației și de a-i forma pe funcționari în

spiritul legii și al moralității.

Legea nr. 144 din 21 mai 2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale Anticorupție a înființat această autoritate în vederea asigurării exercitării funcțiilor și demnităților publice în condiții de imparțialitate, integritate, transparență, prin organizarea în mod unitar și instituționalizat a activității de control al averii dobândite în perioada exercitării mandatelor sau a îndeplinirii funcțiilor respective și a verificării conflictelor de interese, precum și de sesizare a incompatibilităților. Prin urmare, Agenția are ca principale atribuții verificarea declarațiilor de averi prevăzute de Legea nr. 115 din 6 octombrie 1996, pentru declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, a unor persoane cu funcții de conducere și de control și a funcționarilor publici, de verificare și soluționare a situațiilor care presupun conflicte de interese și diferite incompatibilități.

O altă instituție abilitată să controleze legalitatea instituțiilor publice și a funcționarilor publici este Direcția Națională Anticorupție, înființată prin Ordonanța de Urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002. Spre deosebire de Agenția Națională Anticorupție, Direcția Națională Anticorupție verifică acele situații în care s-au semnalat fapte de corupție prevăzute de Legea nr. 78 din 8 mai 2000, pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

Agenția Națională a Funcționarilor Publici monitorizează și controlează aplicarea normelor prevăzute de codul de conduită al funcționarilor publici, instituit prin Legea nr. 7 din 18 februarie 2004. Agenția Națională a Funcționarilor Publici alcătuiește, anual, pe baza rapoartelor primite de la funcționarii desemnați în cadrul fiecărei instituții publice, un raport cu privire la managementul funcției publice și al funcționarilor publici (Legea nr. 7/2004). Acest raport cuprinde numărul și obiectul sesizărilor privind cazurile de încălcare a normelor de conduită profesională, categoriile și numărul de funcționari publici care au încălcat normele de conduită morală și profesională, cauzele și consecințele nerespectării prevederilor codului și trebuie să evidențieze cazurile în care funcționarilor publici li s-a cerut să acționeze sub presiunea factorului politic.

Din punctul de vedere al sistemului de impunere, legislația românească a creat autoritățile necesare pentru ca măsurile legale anticorupție să fie respectate iar codul de conduită se bucură de sprijinul și monitorizarea Agenției Naționale a Funcționarilor Publici.

6. PROIECȚIE PENTRU "WHISTLEBLOWERS"

Termenul de "whistleblowers" este un termen familiar în câmpul controverselor administrațiilor occidentale. Denunțarea faptelor care presupun o încălcare a legilor în vigoare dar și a colegilor care încalcă aceste legi și principiile democratice fundamentale poate fi considerată, în același timp, atât un act de onestitate dar, pe de altă parte, și un act de lipsă de loialitate față de

colectiv și față de organizația din care acesta face parte. Legislația americană, pornind de la prevederile Constituției referitoare la libertatea de exprimare, îi protejează pe acei funcționari care denunță abuzurile din cadrul instituției publice. Racordându-se la standardele impuse de administrațiile occidentale, legislația românească, cuprinde **Legea nr. 571 din 14 decembrie 2004, privind protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice și din alte unități care semnalează încălcări ale legii**. În terminologia românească, termenului de „whistleblower” îi corespunde termenul „avertizor” iar expresiei ”to blow the whistle” îi corespunde expresia „avertizare”. Avertizarea în interes public înseamnă sesizarea făcută cu bună credință cu privire la orice faptă care presupune o încălcare a legii, a deontologiei profesionale sau a principiilor bunei administrări, eficienței, eficacității, economicității și transparenței (Legea nr. 571/2004). Principiile care guvernează protecția avertizării în interes public sunt următoarele (Cap. II, art. 4, lit. a-h Legea nr. 571/2004):

- Principiul legalității;
- Principiul supremației interesului public;
- Principiul responsabilității;
- Principiul nesancționării abuzive;
- Principiul bunei administrări;
- Principiul bunai conduite;
- Principiul echilibrului;
- Principiul bunei-credințe.

7. STATUTUL FUNCȚIONARULUI PUBLIC

Prin adoptarea de către Parlamentul României în 8 decembrie 1999 a **Legii nr. 188 privind statutul funcționarilor publici**, publicată în M.O. nr. 600 din 8 dec. 1999 și republicată în M.O. nr. 365 din 29 mai 2007 s-a realizat un important pas înainte pe calea adaptării funcției publice la standardele impuse de o societate democratică matură. Articolul 3 al acestei legi enumeră principiile care stau la baza exercitării funcției publice:

- Legalitate, imparțialitate și obiectivitate;
- Transparență;
- Eficiență și eficacitate;
- Responsabilitate în conformitate cu prevederile legale;
- Orientare către cetățean;
- Stabilitate în exercitarea funcției publice;

- Subordonare ierarhică.

Acest statut garantează funcționarilor publici stabilitate, continuitate, permanență, eficacitate. Un funcționar public conștient de siguranța funcției sale va fi mai puțin tentat să abuzeze de puterea discreționară de care dispune și va adopta o atitudine transparentă în fața persoanelor care încearcă să îl corupă.

Statutul funcționarului public conține prevederi referitoare la clasificarea funcțiilor publice (Cap.II, art. 7, al. 1-4, art. 8, al. 1-3, art. 9, al. a-c, art. 10, al. 1-2 Legea nr. 188 din 8 decembrie 1999) la structura carierei funcționarului public (Cap.II, art. 9, al. a-c din Legea nr. 188/1999 stipulează că există trei categorii de funcționari publici: cu studii superioare de lunga durată, cu studii superioare de scurtă durată, cu studii medii; fiecare categorie conține grade, clase, trepte.), la drepturile (Cap. V, Secțiunea I, art.27 - 42) și îndatoririle funcționarilor publici (Cap. V, Secțiunea a II-a, art.43-49), la perfecționarea profesională a funcționarilor publici (Cap. V, Secțiunea a III-a, art.50-53), cariera funcționarilor publici (Cap. VI, Secțiunea I, art. 54-59, Secțiunea a II-a, art. 60-61), numirea și promovarea funcționarilor publici (Cap. VI, Secțiunea a III-a, art.62, Secțiunea a IV-a, art. 63-69, Secțiunea a V-a, art. 70-71). Drepturile funcționarilor publici cuprind reglementări referitoare la condițiile de salarizare ale acestora, la concediile legale de care dispun aceștia, la asistența medicală de care dispun, pensiile de care beneficiază, cât și asigurarea condițiilor necesare desfășurării muncii în condiții normale. Tot în categoria drepturilor funcționarilor publici sunt incluse dreptul la opinie, la tratament nediscriminatoriu, la asociere sindicală și la grevă. Îndatoririle funcționarilor publici se pot rezuma la îndeplinirea cu profesionalism, imparțialitate, loialitate, corectitudine și în mod conștiincios a atribuțiilor de serviciu și evitarea oricăror activități care ar putea prejudicia autoritatea în cadrul căreia își desfășoară activitatea. Funcționarii publici au îndatorirea de a respecta normele de conduită profesională, le este interzis să accepte sau să pretindă daruri sau alte avantaje, în considerarea funcției lor, au obligația de a completa și actualiza anual declarația de avere și să respecte întocmai regimul juridic al conflictului de interese și al incompatibilităților. De asemenea, funcționarul public are dreptul să refuze, în scris și motivat, îndeplinirea dispozițiilor primite de la superiorul ierarhic, dacă le consideră ilegale.

Statutul se referă și la sancțiunile disciplinare și răspunderea funcționarilor publici (Cap. VIII, art. 75-86), modificarea, suspendarea și încetarea raporturilor de serviciu (Cap. IX, Secțiunea I, art. 87-93; Cap. IX, Secțiunea a II-a, art. 94-96; Cap. IX, Secțiunea a III-a, art. 97-106).

Prin intermediul acestei legi, Capitolul IV, Secțiunile I și II, art. 21-26 se prevede înființarea Agenției Naționale a Funcționarilor Publici, organism aflat în subordinea Ministerului Internelor și Reformei Administrative.

Regulile pe care le conține acest statut vor acționa ca principii morale ale funcționarilor

publici, ghidându-le activitățile în funcție de prevederile acestuia. Totodată, nemaifiind atât de expus din punct de vedere politic, funcționarul public român va conștientiza că reprezintă interesul public și că, în exercitarea funcției sale, publicul îi este primul arbitru. Drept urmare, comportamentul său se va adapta în funcție de interesul comunității pe care o reprezintă și în funcție de scopurile organizației din care face parte.

CONCLUZII

Cu toate că legislația românească în materie de combatere a comportamentelor corupte este suficient de completă, normele care să încurajeze comportamente etice sunt relativ puține. Deși s-au creat inclusiv instituțiile necesare pentru a impune legislația existentă, aceste instituții nu sunt în măsură să stimuleze comportamente etice decât indirect. Măsurile legislative nu sunt capabile decât să sancționeze comportamentele care deviază de la normele impuse și doar indirect să încurajeze o conduită morală a administratorilor publici. Pentru a stimula în mod direct comportamente etice în administrația publică, este nevoie de exercițiu direct. Codurile etice și măsurile de management orientate către implicarea administratorilor în procesul decizional reprezintă pârghii adecvate pentru a impune moralitatea și integritatea în sistemul administrativ. Codul etic reprezintă o componentă de bază a sistemului educațional în ceea ce privește etica în administrația publică, atât pentru a valida imperativele: onestitate, competență, protejarea interesului public, cât și pentru a exprima idealurile serviciului public în așa fel încât să regleze comportamentul funcționarilor publici. Legislația etică este în măsură să le arate funcționarilor publici ceea ce nu trebuie să facă însă, nu reprezintă un adevărat ghid pentru aceștia decât indirect, neajutându-i să descopere care ar fi atitudinea potrivită în situații diferite, ci doar sancționând acele comportamente care se abat de la regulă. Statutul conferă siguranță funcționarului public, situându-l în afara imixtiunilor politicului. Pentru a se realiza acest lucru, este nevoie însă, pe lângă reglementări etice, și de manageri responsabili și competenți, care să fie în măsură să stimuleze administratorii publici să se implice în procesul decizional astfel încât, prin exercițiu, să cunoască foarte bine care sunt scopurile și obiectivele propuse, care sunt metodele prin care se pot realiza aceste scopuri și obiective, să reorienteze cultura organizațională din cadrul instituțiilor publice, să insiste pe realizarea bunurilor interne, păstrând pe plan secund realizarea bunurilor externe (MacIntyre 1998), să identifice principiile etice adecvate pe care se sprijină realizarea acestor bunuri, care sunt virtuțile asociate acestor principii (Richter, Burke, Doig 1990) cât și de suportul și participarea cetățenilor.

Sporirea normelor și regulilor nu reprezintă în mod necesar un temel pentru asigurarea moralității în câmpul administrației publice. Rămâne în sarcina managementului să realizeze acest deziderat. Simpla orientare a managementului către atingerea obiectivelor specifice domeniului

administrației publice reprezintă o strategie pe termen scurt. Moralitatea și integritatea sunt obiectivele către care trebuie să se orienteze managementul public pe termen lung iar calitatea morală a procesului decizional reprezintă, în sine, o condiție în vederea realizării sustenabile a obiectivelor propuse.

BIBLIOGRAFIE

1. ADAMS, Guy B.; Danny L. BALFOUR, *Unmasking Administrative Evil*, Sage-Publications Inc., London, Great Britain, 1998.
2. COOPER, Phillip J.; Linda P. BRADY; Olivia HIDALGO-HARDEMAN; Albert HYDE; Katherine C. NAFF; Steven J. OTT; Harvey WHITE (eds.), *Public Administration for the Twenty-First Century*, Harcourt Brace&Co. Florida, U.S.A., 1998.
3. COOPER, Terry L. (ed.), *Handbook of Administrative Ethics*, Marcel Dekker Inc. California, 1994.
4. CHAPMAN, Richard A. (ed.), *Ethics in Public Service*, Edinburgh University Press, 1993.
5. DAHL, Robert , *Democrația și criticii săi*, trad. de Petru Iamandi, Institutul European, Iași, 2002.
6. FARAZMAND, Ali, *Modern Style of Government*, Sage- Publications Inc., California, U.S.A., 1997.
7. GOLEMBWIESKI, Robert, *Organization Development (Ideas and Issues)*, Transaction Publishers, New Jersey, U.S.A., 1989.
8. LUTRIN, Carl, E.; Allen K. SETTLE, *American Public Administration-Concept and Cases*, Prentice-Hall, New Jersey, U.S.A., 1992.
9. MacINTYRE, Alasdair, *Tratat de morală. Dupa virtute* trad. Catrinel Pleșu, Humanitas, București, 1998.
10. MADSEN, Peter and Jay M. SHAFRITZ (eds.), *Essentials of Government Ethics*, Meridian Book, 1992.
11. MENZEL, Donald, *Research on ethics and integrity in governance: A review and assessment*, in *Public Integrity* Vol.7, No. 2, 2005pp. 147-68.
12. MOORE, Mark, H., *Creating Public Value-Strategic Management in Government*, Harvard University, London, U.K., 1997.
13. PALIDAUSKAITE, Jolanta, *Codes of ethics in transitional democracies: A comparative perspective*, in *Public Integrity* Vol.8, No. 1, 2005-6, pp. 35-48.
14. RICHTER, William L.; Frances BURKE; Jameson W. DOIG, *Combating Corruption, Encouraging Ethics*, American Society of Public Administration,

1990.

15. SALAMON, Lester M., *The Tools of Government: A Guide to the New Governance*, Oxford University Press, New York, 2002.
16. STILLMAN, Richard J., *Public Administration-Concepts and Cases* sixth edition, Houghton Mifflin Company, U.S.A., 1996.
17. VEDINAȘ, Verginia, *Statutul funcționarilor publici*, Universul Juridic, București, 2009.
18. WARREN, MARK E., *What Does Corruption Mean in a Democracy?*, in *American Journal of Political Science* Vol. 48, No. 2, 2004, pp. 328-43.
19. *Toespraak burgemeester Cohen op de integriteitsconferentie op donderdag 28 mei 2009, om 18.30h in het Blauwe Theehuis. Zoals uitgesproken*; cuvânt de bun venit adresat de primarul Amsterdamului, Job Cohen, participanților la conferința internațională *First Global Dialogue on Ethics in Public Administration, Governing Good and Governing Well*, Amsterdam, 28-30 mai 2009.

LEGI:

1. Legea nr. 115 din 6 octombrie 1996, pentru declararea și controlul averii demnitarilor, magistraților, a unor persoane cu funcții de conducere și de control și a funcționarilor publici, actualizată până la data de 21 aprilie 2008.
2. Legea nr. 188 din 9 decembrie 1999, privind statutul funcționarilor publici, republicată în 29 mai 2007.
3. Legea nr. 215 din 23 aprilie 2001, a administrației publice locale, republicată și actualizată până la data de 3 iulie 2008.
4. Legea nr. 78 din 8 mai 2000, pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, actualizată până la data de 1 aprilie 2007.
5. Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001, privind liberul acces la informațiile de interes public, actualizată până la data de 29 iunie 2007.
6. Ordonanța de Urgență nr. 43 din 4 aprilie 2002, privind Direcția Națională Anticorupție, actualizată până la data de 7 septembrie 2006.
7. Legea nr. 161 din 19 aprilie 2003, privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției, modificată și completată de OUG nr. 40/2003.
8. Legea nr. 52 din 21 ianuarie 2003, privind transparența decizională în administrația publică.
9. Legea nr. 571 din 14 decembrie 2004, privind protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice și din alte unități care semnaleză încălcări ale legii.

10. Legea nr. 7 din 8 februarie 2004, privind Codul de conduită al funcționarilor publici, republicată.
11. Legea nr. 144 din 21 mai 2007, privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, actualizată până la data de 21 aprilie 2008.
12. Legea 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice.
13. CODUL PENAL al ROMÂNIEI din 16.04.1997 (Art. 254-258), Best Publishing, București, 2009.
14. CONSTITUȚIA ROMÂNIEI, publicată în M.O. nr. 767/31 octombrie 2003.

SURSE ELECTRONICE:

mwu.eb.com